

вентъ пастирь. Почтениятъ старецъ вече навелъ главата си, но изведнажъ (както разказва преданието), по чудо нѣкакво, ржката на палача останала неподвижна въ въздуха, ужасъ обзелъ пашата и всички турци, и тѣ освободили Евтимия.

По-късно била получена заповѣдь отъ Баязида, всички търновци отъ по-видни родове, по-богати и по-красиви, да бждатъ изселени на изтокъ. Тогава именно изпратили на заточение въ Тракия и Евтимия. Патриархътъ напусналъ Търново, окръженъ отъ своитѣ изгонени съграждани и, опирайки се на своя жезълъ, горчиво оплаквалъ сждбата на отечеството си. Гледката била такава, че дори и камънитѣ биха заплакали. Бащи съ децата си, братя съ сестритѣ си се прощавали за винаги. Оттатъкъ Балкана турцитѣ, които съпровождали това тжжно шедствие, заповѣдали на Евтимия да се отдѣли. Всички изгнанници паднали на колѣне около патриарха, цѣлвали му ржцетѣ, наричали го свой баща, а женитѣ слагали предъ него децата си. Щастливи били тия, които сполучвали да допратъ устнитѣ си до края на одеждата му; нѣкои скубѣли тревата не мѣстото, гдето той стоялъ, а останалитѣ, които били по-далечъ отъ него, горчиво плачейки, получавали последнитѣ му благословии. Евтимий ги съветвалъ да останатъ вѣрни на християнството, навелъ колѣне заедно съ тѣхъ и се помолилъ; следъ това станалъ и ги благословилъ за последенъ пжтъ. Когато нѣкои завикали: „Кому ни оставяшъ, добрий ни пастирю?“ той имъ отговорилъ: „на пресветата Троица нинѣ и во вѣки“, и турцитѣ го отвели. Изгнанницитѣ отъ метрополията на Асеновци изчезнали безследно въ вжтрешността на Мала Азия; загинали сж, вѣроятно, подъ мечоветѣ на Тимуровитѣ диви орди, които превърнали половината Азия въ пустиня. Евтимий доживѣлъ последнитѣ си дни въ „Македония“, т. е. въ Тракия (стр. 108), гдето по градове и по села, въ кжщи и на открито, безъ спиръ проповѣдвалъ, предпазвалъ народа отъ мохамеданство и го поучвалъ въ нравственъ животъ. Паритѣ, които щедро му давали боляри и болярки, той ги раздавалъ на беднитѣ; евангелието било единственото негово съкровище. Този последенъ търновски патриархъ умрѣлъ на заточение и билъ причисленъ къмъ националнитѣ светци на своя народъ.

Останалитѣ въ Търново жители по неволя били свидетели и зрители на ужасното, въ истинския смисълъ на думата „пълно опустошение на града“. Турски колонисти заели Царевецъ, който отъ тогава именно билъ нареченъ Хисаръ, та отъ тамъ да държатъ въ страхъ и трепетъ гражданството. Евтимиевитѣ ученици се разпръснали по Русия и Сърбия и разнесли тамъ българскитѣ книги, сжщо тѣй, както и гръцкитѣ учени, следъ падането на Цариградъ, обогатиха запада съ старитѣ класици. Та нали България още много отдавна е била центърътъ, гдето гръцката култура се е преработвала и приспособявала за славянитѣ. Мнозина търновци, особено боляри, приели мохамеданството. Прочутата отдавна лавра Св. 40 Мжченици, създаване на Асена II, силно пострадала при борбата, била преобърната въ джамия; и християни и мохамедани още и до сега вѣрватъ, че въ предвечерието на 9 мартъ (Св. 40 Мжченици) въ нея ставатъ чудеса. Минарето ѝ много често се срутвало и най-после неотдавна открили, че причина за това сж намиращитѣ се подъ него гробове на царе и национални светии³¹. Съ превземането на Търново и съ заточването на патриарха Евтимия била унищожена българската национална църква. Още презъ августъ 1394 г. цариградскиятъ патриархъ опредѣлилъ молдавскиятъ митрополитъ (τῆς Μολδοβλαχίας) да извършва епископскитѣ трѣби въ Търново, кждето той дошелъ още на следната година³². Въ 1402 г. Търново си има вече свой отдѣленъ ми-